

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureau-onderzoek en grondboringen aan
de Zonnenbergstraat te Wilp, gemeente
Voorst (Gld.)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2005-102

Groningen
19 oktober 2005
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en ligging van het onderzoek

Naar aanleiding van het voornemen het gebied ten zuiden van de plaats Twello te ontwikkelen, heeft het Centraal Bodemkundig Bureau Deventer (CBB) opdracht gegeven aan ARC bv (Archaeological Research & Consultancy) tot een inventariserend onderzoek van een perceel aan de Zonnenbergstraat Oost te Wilp, gemeente Voorst (Gld.). Het terrein heeft een oppervlak van circa 4,3 hectare en ligt ten zuidwesten van de plaats Twello (afb. 1 en 2). Het bestaat uit grasland. Het bureau-onderzoek is uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis. Het veldwerk is op 13 oktober uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis (ARC bv) en dhr. M. de Bie (CBB).

1.2 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/245
Provincie	Gelderland
Gemeente	Voorst
Plaats	Wilp
Toponiem	Zonnenbergstraat
Kaartblad	33E
Coördinaten	203.654/470.692
Type object	grasland
Type bodem	zand
Geomorfologie	fluviaal (rivier) zand en klei

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek was het vaststellen of er op het terrein archeologische resten aanwezig zouden kunnen zijn en van welke waarde en omvang.

1.4 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 2.1) van het ministerie van OC&W.

Voorafgaand aan het veldwerk is een bureaustudie verricht, waarbij de volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Archis (geautomatiseerd archeologisch informatiesysteem voor Nederland);
- Bodemkundige Kaart van Nederland 1:50.000;
- Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000;
- historische kaarten.

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal 26 boringen gezet ten behoeve van de archeologie (zie ook bijlage 1). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen (afb. 3).

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was gering door volledige grasbegroeiing.

2 Resultaten

2.1 Bureau-onderzoek

2.1.1 Historische gegevens

Het onderzoeksterrein is iets ten zuidwesten van de plaats Twello gelegen (zie afb. 2). Op het Minuutplan van 1832 van Voorst, en op de Gemeente Atlas van Kuiper 1865–1870 is het terrein ongemarkt, hetgeen kan worden opgevat als zijnde weiland, akkerland of woeste grond. Iets verder is de plaats Wilp-Achterhoek gelegen. Deze plaats is gesticht in de tweede helft van de 19e eeuw met de bedoeling de vochtige woeste gronden te ontwikkelen. Het is zeer waarschijnlijk dat het onderzoeksterrein deel uitmaakte van deze gronden.

2.1.2 Bekende archeologische waarden

Op het terrein zijn geen archeologische vondsten gedaan. Wel is er onderzoek verricht door Archaeological Research & Consultancy direct ten noorden van het perceel (De Wit 2001). Dit onderzoek toonde aan dat er zich op de westelijke helft van dit onderzoeksgebied een esdek bevindt, waarin houtskool en aardewerkresten zijn aangetroffen. Verder zijn er in de directe omgeving geen waarnemingen gedaan.

205111 / 472139

Legenda

PLAATSNAMEN

• WAARNEMINGEN

■ ONDERZOEKEN

■ ONDERZOEKSMELDINGEN

MONUMENTEN

■ archeologische betekenis

■ archeologische waarde

■ hoge archeologische waarde

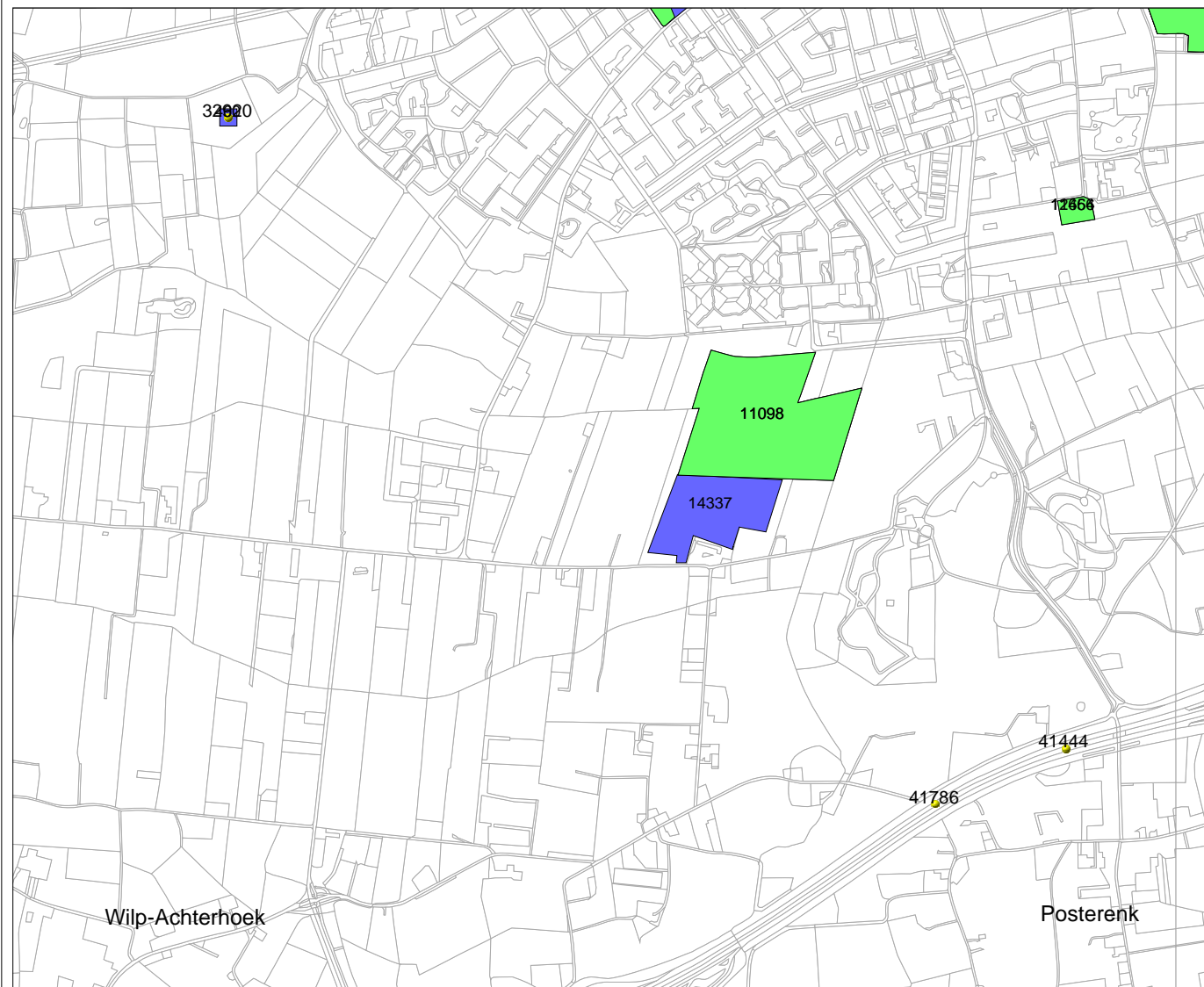
■ zeer hoge archeologische waarde

■ zeer hoge arch waarde, beschermd

□ TOP10 ((c)TDN)

ROB
ArchisII

201612 / 469281

Afbeelding 2 Ligging van het onderzoeksterrein (nr. 14337). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 19 oktober 2005.

Afbeelding 3 Boorpunten op het onderzoeksterrein. Kaart: B. Schomaker.

2.1.3 Archeologisch verwachtingsmodel

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) middelhoog tot hoog. Het bovengenoemde onderzoek toonde aan, dat de daar aanwezige es zich mogelijk verder zuidwaarts uitstrekt. De Bodemkaart van Nederland geeft voor het gebied een bodem bestaande uit een dikke eerdgrond (hoge bruine enkeerdgrond bEZ23) en/of rivierklei- of zandafzettingen (afb. 4). Eerdgronden zijn uit archeologisch oogpunt uitermate interessant. Door eeuwenlange ophoging als gevolg van bemesting is een esdek ontstaan. Een dergelijke laag ligt als een deken boven het niveau waar archeologische sporen kunnen worden aangetroffen.

2.2 Inventariserend veldonderzoek

2.2.1 Bodemopbouw

De bodem bestaat, van onder naar boven, uit (zie ook bijlage 1):

- 1 tot 90–60 cm beneden maaiveld zwak tot matig siltig of kleilig zand. Het zand is matig grof tot grof, met veel grind en sterk ijzerrijk. Het heeft een duidelijk fluviatiele oorsprong;
- 2 tot 50–35 cm beneden maaiveld zwak siltig of zwak kleilig zand met matig veel grind. Het zand is matig fijn tot matig grof, en matig ijzerrijk.
- 3 vanaf 50–35 cm tot aan het maaiveld zwak siltig zand, licht humeus, en sterk gehomogeniseerd. Dit is de ploegzone waarop het grasland ligt.

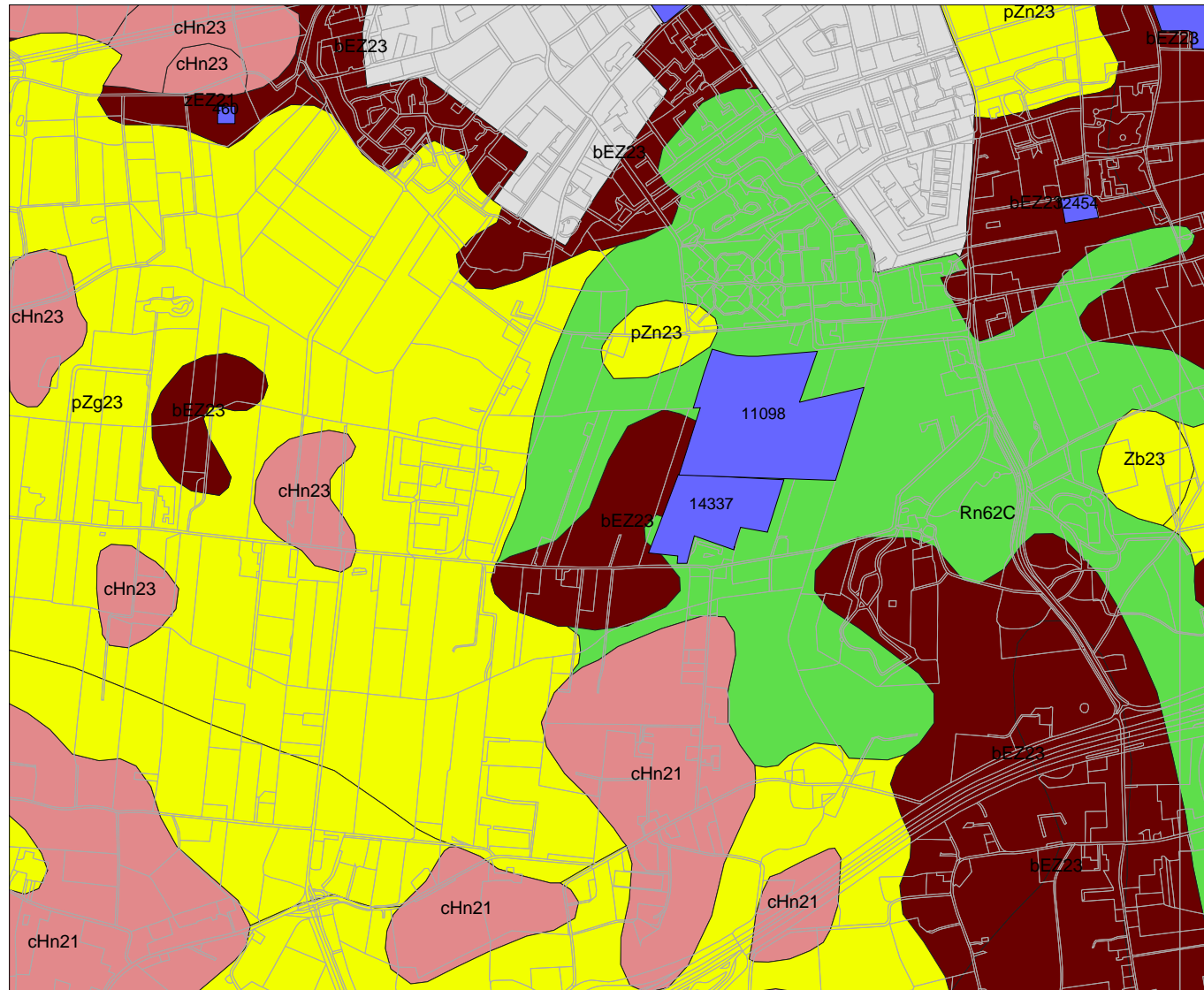
Alleen in boring 2 is onder de ploegzone een donkergrijze humeuze laag aangetroffen tussen 45 en 75 cm beneden maaiveld. Deze humusrijkere laag kan wijzen op een restant van een esdek. Van deze laag is een grondmonster genomen.

2.2.2 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn er geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Ook aan het oppervlak zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Een bewoner van een nabijgelegen pand gaf aan, dat er nooit archeologie is gevonden.

3 Conclusies

Het onderzoek geeft aan, dat alleen in het uiterste noorden, bij boorpunt 2, nog een rest aanwezig is van het noordelijker aangetroffen esdek. De bodem in de overige boorkernen laat zien dat zich hier een fluviatiele zand (met silt en klei) bevindt, hetgeen het voorkomen van vochtige woeste gronden tot in de 19e eeuw verklaart. Deze fluviatiele afzettingen zullen door de Twellose beek zijn afgezet, en geven aan dat in de prehistorie en vermoedelijk tot in de Middeleeuwen dit terrein nat was. De vorming van het esdek, vermoedelijk van uit de plaats Twello, strekte zich niet verder uit dan het al eerder geconstateerde gebied. Het is onwaarschijnlijk dat zich op dit terrein archeologie van enige waarde bevindt, hoewel overblijfselen van activiteiten naast de es hier aanwezig zouden kunnen zijn.

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- TOP10 ((c)TDN)

BODEM ((c)Alterra)

- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviaatiele afz ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenverweringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte minerale gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalkh lutumarme gronden
- Veengronden

ROB
ArchisII

Afbeelding 4 Bodemkaart van het onderzoeksgebied. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 19 oktober 2005.

4 Aanbeveling

De conclusieluidt dat er zich op dit terrein geen esdek bevindt. Gezien de natte situatie van de bodem is het onwaarschijnlijk dat hier andere bewoningresten aanwezig zijn. Daarom wordt de archeologische waardering laag geschat en is er geen bezwaar voor het uitvoeren van de voorgenomen activiteiten. Er dient echter gezegd te worden dat deze vorm van inventariserend onderzoek geen absoluut uitsluitel kan geven. Daarom dient, indien alsnog archeologische resten tijdens de activiteiten worden aangetroffen, dit onverwijld gemeld te worden aan het bevoegd gezag: mw. drs. F. de Roode, provinciaal archeoloog.¹

Literatuur

Wit, M.J.M. de (red.), 2001. *Aanvullende Archeologische Inventarisaties en Onderzoeken in 2000: Groningen, Middelstum, Ter Apel, Blessum, Stiens, Workum, Emmen, Hoogeveen, Torenveen, Duiven, Epse, Kesteren, Oosterbeek, Twello en Zelhem*. Groningen (ARC-Publicaties 45).

¹Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, tel: 026- 35991 11.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

FZ	zand	Zs2	zand, matig siltig	g3	sterk grindig
Kz2	klei, matig zandig	Zs3	zand, sterk siltig	h1	zwak humeus
Kz3	klei, sterk zandig	g1	zwak grindig		
Zs1	zand, zwak siltig	g2	matig grindig		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	diffuus	grijsbruin	ploegzone
60	Zs1	g1	geleidelijk	lichtbruin	
90	Zs2			lichtgrijs	FE2

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
45	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	
75	Zs1	g1	geleidelijk	donkergrijs	iets humeus
100	Zs2			lichtgeelgrijs	FE2

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
60	Zs1		geleidelijk	bruingeel	
85	Zs1			lichtbruingrijs	licht kleiig, gevlekt, FE2

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
45	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
80	Zs1	g2	scherp	bruin	FE3
100	Zs1			lichtbruingrijs	gevekt, FE2

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploeg
90	Zs2	g2	geleidelijk	geelbruin	FE2
100	Kz2			lichtbruingrijs	FE2, gevlekt

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
90	Zs2	g2	geleidelijk	geelbruin	FE2
100	Kz2			bruingrijs	FE2, gevlekt

boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
55	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
90	FZ	g3	geleidelijk	bruingeel	grof zand, aquatisch
100	Zs3	h1	geleidelijk	bruinbruingrijs	matig kleiig, aquatisch

boring 9

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	g1	geleidelijk	licht	ploegzone
65	Zs1		geleidelijk	bruin	geroerd
85	Zs1			lichtgeelgrijs	FE2

boring 10

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	diffuus	grijsbruin	
60	Zs1	g1	geleidelijk	bruin	fijn grind
90	Zs2			lichtgrijs	gevekt, FE2

boring 11

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		diffuus	grijsbruin	ploegzone
70	Zs1		geleidelijk	lichtbruin	
90	Zs2			lichtgrijsbruin	FE2, gevlekt

boring 12

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1		geleidelijk	lichtgrijsbruin	ploegzone
80	Zs2	g2		bruingrijs	sterk gevlekt, FE2, fijn grind, licht kleiig

boring 13

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
80	Zs1		geleidelijk	bruin	
95	Kz3		scherp	lichtgrijs	gevekt, Fe1
110	Zs1			lichtgrijs	gevekt, FE2

boring 14

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1	g1	geleidelijk	bruingrijs	ploegzone
80	Zs1	g2	geleidelijk	lichtbruin	gevekt, FE2
100	Zs3			lichtbruingrijs	matig kleiig, FE2

boring 15

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
90	Zs1		geleidelijk	lichtbruin	FE2
100	Zs3			lichtbruingrijs	gevekt, Fe2

boring 16

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
80	Zs3		geleidelijk	bruingeel	gevekt, FE3
100	Zs1			lichtbruingrijs	gevekt, FE2

boring 17

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	h1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
90	Zs1	g1	geleidelijk	bruin	
100	Kz3		scherp	lichtbruingrijs	gevekt, Fe2
110	Zs1			lichtgrijs	FE1

boring 18

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
70	Zs1		geleidelijk	bruin	grof zand
90	Zs2			lichtbruingrijs	FE2, matig kleiig

boring 19

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1	g1	diffuus	grijsbruin	ploegzone
70	Zs3		geleidelijk	bruin	
90	Zs2			bruingrijs	gevlekt, FE2

boring 20

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
70	Zs2		geleidelijk	bruin	
120	Zs2			lichtbruingrijs	gevlekt, FE2, matig grof tot grof zand, licht kleiig

boring 21

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
35	Zs1	g1	scherp	grijsbruin	
60	Zs1	g1	geleidelijk	bruin	FE2, grof zand
85	Zs2			lichtbruingrijs	FE2, licht kleiig

boring 22

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
70	Zs2		geleidelijk	bruin	licht kleiig
90	Zs2			lichtbruingrijs	matig grof, gevlekt, FE2

boring 23

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
85	Zs2	g1	geleidelijk	lichtbruingrijs	gevlekt, FE2
110	Kz2			lichtbruingrijs	gevlekt, FE2

boring 24

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
55	Zs1	g1	diffuus	grijsbruin	op 55 cm fragment baksteen, ploegzone
90	Zs1		geleidelijk	bruin	FE2, licht kleiig
115	Zs2			lichtbruingrijs	FE2, licht kleiig

boring 25

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	h1	diffuus	grijsbruin	zeer homogeen, ploegzone
90	Zs1		geleidelijk	lichtbruin	
120	Zs1			lichtbruingrijs	gevlekt, FE2, matig grof zand

boring 26

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
5	Zs1	g1	geleidelijk	grijsbruin	ploegzone
50	Zs1		scherp	lichtbruinwit	opgebracht?
80	Zs1			lichtgrijsbruin	gevlekt, FE2, licht kleiig

boring 27

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1	g1	scherp	grijsbruin	ploegzone
40	Zs1	g1	diffuus	lichtwitgrijs	fijn zand, opgebracht?
80	Zs2			lichtbruingrijs	FE2, matig kleiig
